SWING
PETRA HORÁKOVÁ

„Všimněte si, jak se chovají swingové holky při tanci. Když se vám něco povede, tak se na vás usmějí. A když se to nepovede, tak se usmějí ještě víc. Jsou prostě skvělé. Třeba na mne se usmívají téměř pořád, a to hodně."

SWING

PETRA HORÁKOVÁ

POČÁTKY A DIXIELAND

Na počátku 20. století se v New Orleans začaly formovat skupiny hudebníků, jenž bývají označovány za průkopníky jazzu. Jedná se o první etapu historie jazzu, která vytyčila směr jeho dalšího vývoje. Byli to jak afroameričané, tak běloši, kteří v tradici „marching bands" začali vyhrávat nově znějící hudbu. Byla to směsice „marching band" hudby, bluesu a ragtimu s vydatnou dávkou improvizovaných sól jednotlivých nástrojů. Dává důraz na druhou dobu. Postupně se toto nové charakteristické znění hudby rozšířilo do Chicaga, New Yorku a dalších měst.

SAVOY BALLROOM

Velká hospodářská krize zmohla zemi a poznamenáni byli téměř všichni. Mnoho lidí tak hledalo únik od všedních strastí, který nalezli v tanci a hudbě. Začali tak navštěvovat tančírny, které začaly masivně vznikat s příchodem jazzu. V té době se stal Savoy nejžhavější a nejelegantnější tančírnou a tlukoucím srdcem newyorského Harlemu. Budova pojmula až 4000 osob a byla více jak 60 metrů dlouhá a 20 metrů široká. Tady se největší jazzové hvězdy doby scházely společně s tanečníky a dali vzniknout swingu. Na zdejších parketech se na konci 20. let zrodil Lindy hop, jeden z nejrozšířenějších swingových tanců.

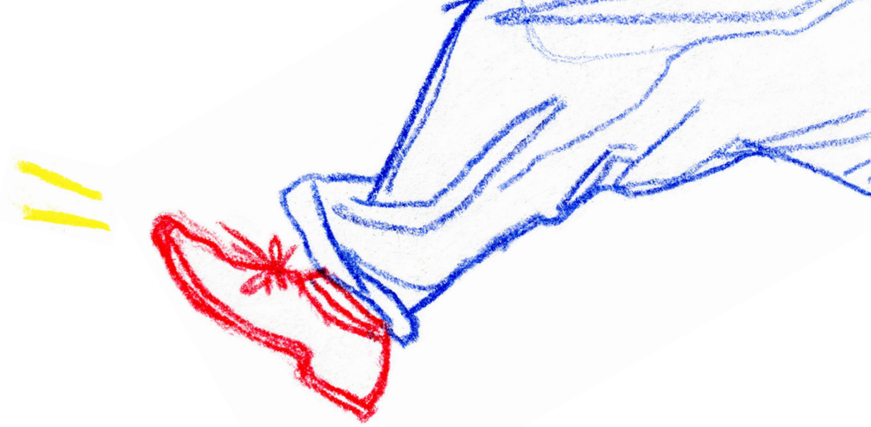

Savoy byla první tančírna, kde byli vítáni všichni. Nesešlo na tom, kdo měl jakou barvu pleti, jestli byl chudý nebo bohatý. Všichni tančili pospolu v jedné společné tančírně.

COTTON CLUB

Jeden z nejznámějších nočních klubů v newyorském Harlemu patřil pašerákovi lihovin a mafiánovi Owney Maddenovi. Převzal předchozí klub, přejmenoval ho na Cotton Club, a i když byla po celé zemi vyhlášena prohibice, v Cotton Clubu to stále žilo. Podnik nebyl vůbec integrovaný na rozdíl od Savoy Ballroom a vytvářel tehdejší rasistické obrazy doby – černoši jako divoši v exotických džunglích nebo jako otroci na plantážích. Interiér ve stylu „Jungle décor" s několika umělými palmami tomu ještě nasadil korunu.

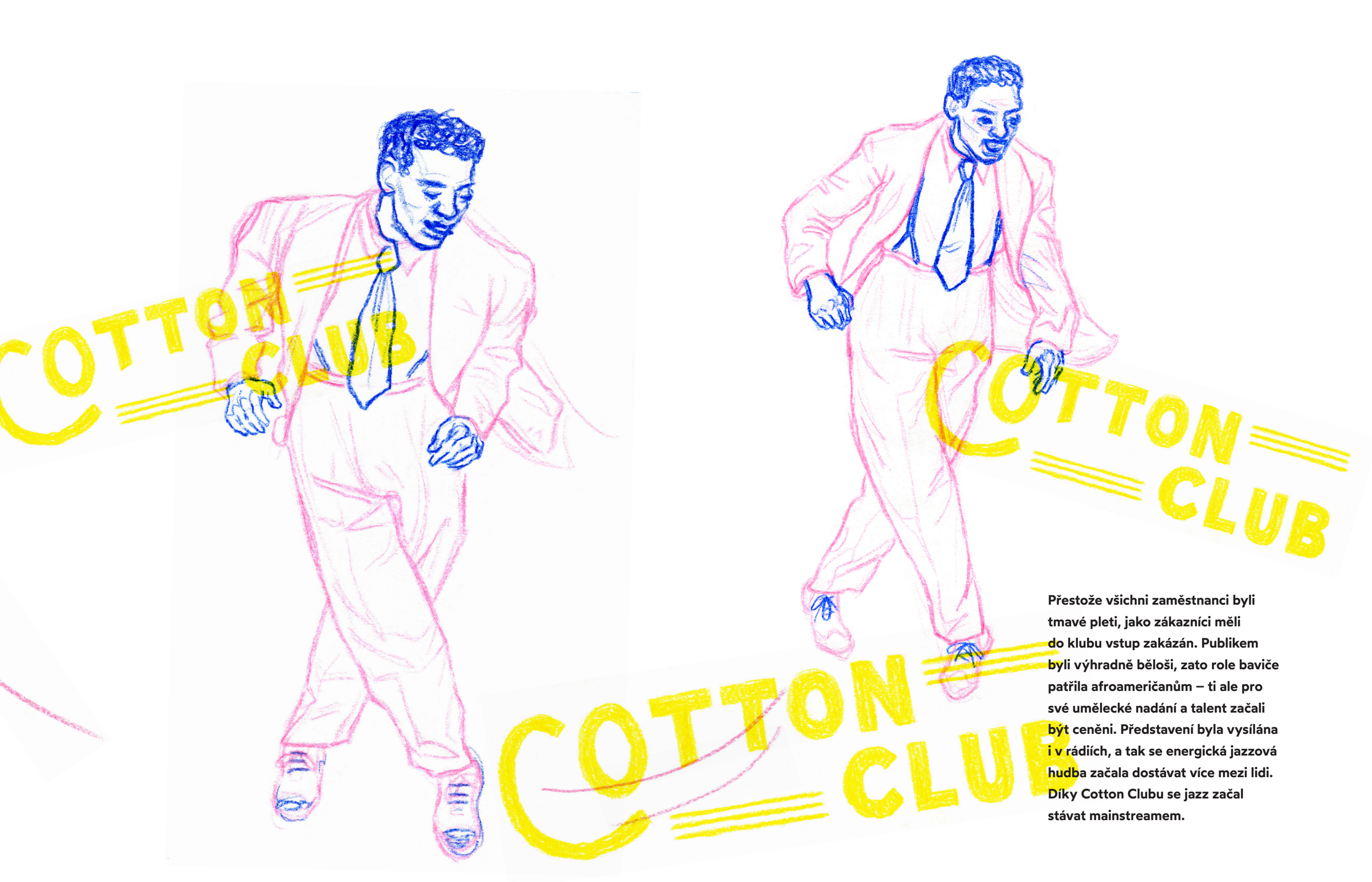

Přestože všichni zaměstnanci byli tmavé pleti, jako zákazníci měli do klubu vstup zakázán. Publikem byli výhradně běloši, zato role baviče patřila afroameričanům – ti ale pro své umělecké nadání a talent začali být ceněni. Představení byla vysílána i v rádiích, a tak se energická jazzová hudba začala dostávat více mezi lidi. Díky Cotton Clubu se jazz začal stávat mainstreamem.

Mezi lidi se tak začínala více dostávat nejen hudba, ale i tanec. Ten se stal symbolem radosti a pohody. Tato esence swingu a jazzu byla ztvárněna v díle Duke Ellingtona „It Don't Mean a Thing (If It Ain't Got That Swing)". Ač se nám to líbí nebo ne, příběh jazzu a swingu byl převážně o rasové odlišnosti . Zpočátku se těmto motivům věnovali jen černoši, časem se dostával jazz a swing mezi bělochy víc a víc, a ti začali zjišťovat, že tanec je tančitelný a hudba hratelná i pro ně. I když ne v takové živelnosti a bouřlivosti, které byli schopni černoši. Bělošský jazz a swing byl umírněnější.

It don't mean a thing if it aint got that swing

Doo- ah, doo- ah, doo- ah, doo- ah

doo- ah, doo- ah, doo- ah, doo- ah

It don't me an a thing, all you got to do is sing

Doo- ah, doo- ah, doo- ah, doo- ah

doo- ah, doo- ah, doo- ah, doo- ah

It Don't Mean a Thing (If It Ain't Got That Swing) – Duke Ellington

Hudba zpočátku vyhrávala z fonografů, později gramofonů a rádií na téměř každé hlavní ulici.

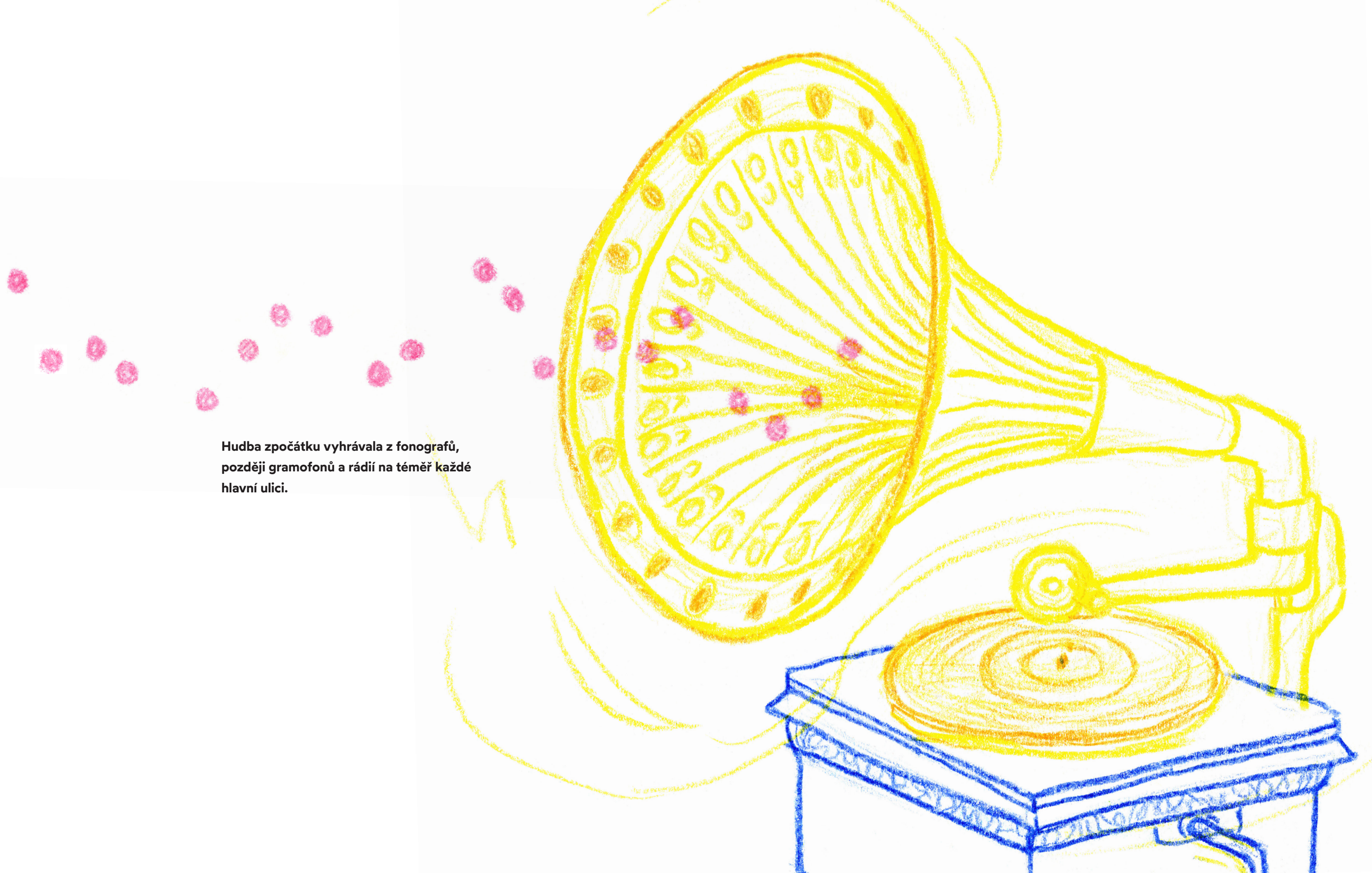

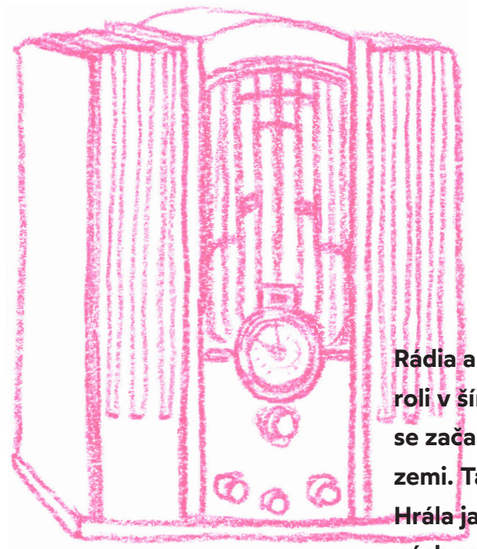

Rádia a gramofonové desky poté hrály velkou roli v šíření jazzu a swingu. S příchodem tance se začaly plnit taneční sály a divadla po celé zemi. Tanec se tak z ulic přesouvá právě do nich. Hrála jak živá muzika, tak i nahrávky ze zvukových zařízení. Na šíření swingu má také velkou zásluhu film a Hollywood. Objevil se prakticky v každém filmu vyprodukovaném v tomto období. Není divu, že se dodnes hovoří o „swingové éře“.

Gramofonové desky získaly ve 40. a 50. letech velkou oblibu. Později jsou gramofony nahrazovány jukeboxy, které žebříček v oblíbenosti převzaly na počátku 60. let.

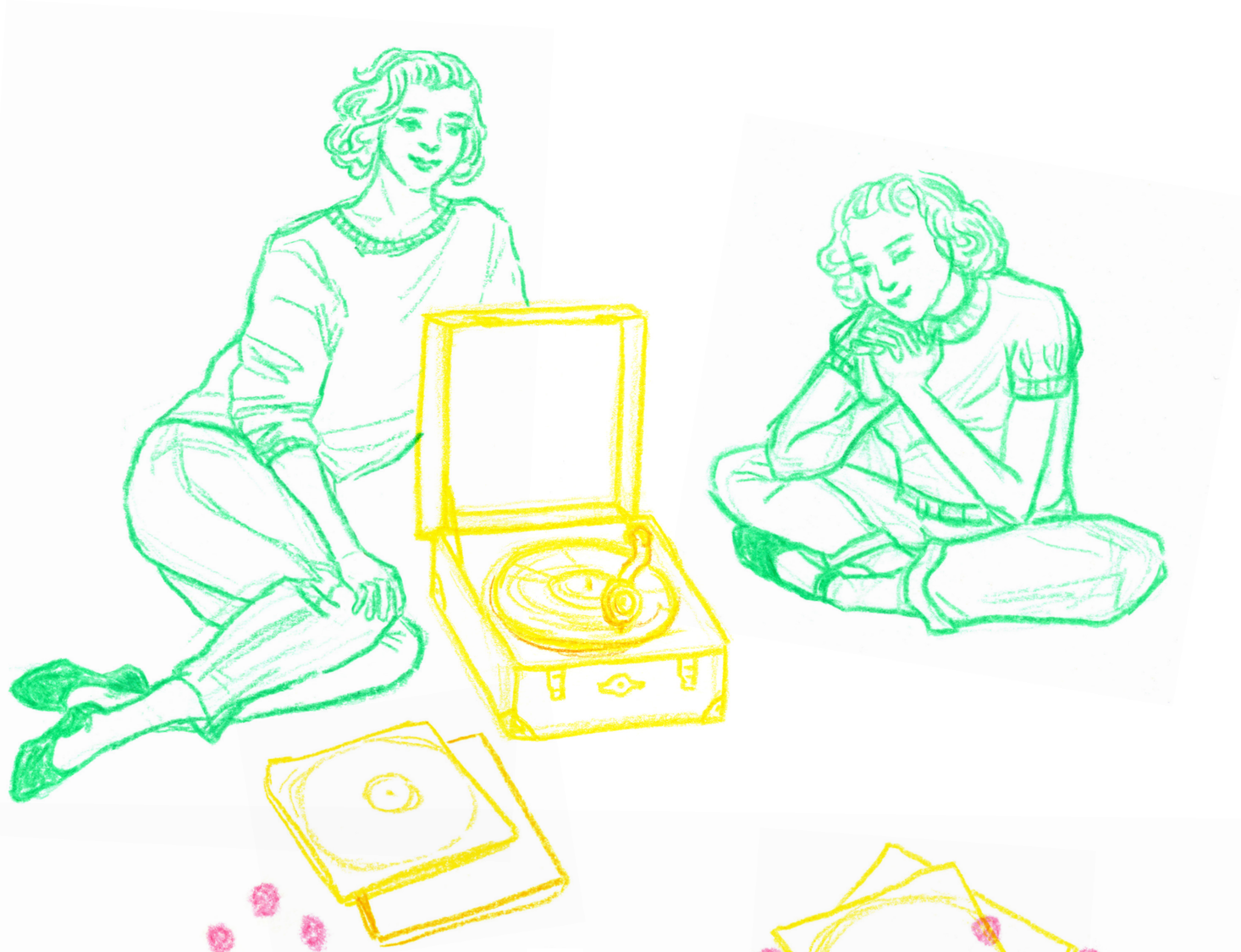

Swing jako takový vznikl (spíše se přetvořil) z předchozích stylů a tanců – z jazzu a tance Charleston. Možná je matoucí, jaký rozdíl v jazzu a swingu vlastně je. Někdo je vidí jako odlišné entity, někdo vidí swing jako podžánr jazzu. Pro jiné je swing pouhou přirozenou evolucí jazzu během 20. a 30. let 20. století. Na jazz se tehdy tančilo, ten ovšem postrádal jakousi jasnější rytmičnost, která byla pro tanec zásadní. A tak se hudba i tanec přetvářely do podoby, která byla přívětivější pro tančení a začal vznikat ten opravdový swing. Ten se na výsluní své slávy dostal až v období před a v průběhu 2. světové války.

CHARLESTON

Stal se symbolem 20. let 20. století, symbolem “Zlatého věku” a “Roaring Twenties”. Byl zde již před Lindy Hopem a také pochází z Harlemu. Zpočátku se hojně tančil na ragtime (energická hudba především na piano), ale postupem času, kdy se do obliby dostal jazz, se i samotný tanec začal formovat a tančilo se hlavně na hot jazz. Kořeny tance spadají do afro-amerických komunit. Dnes jej také řadíme mezi swingové tance.

Charleston obsahuje značnou dávku kopů a hravosti v prostoru. Tančí se na rychlejší hudbu. Z tohoto tance vychází a navazují na něj téměř všechny budoucí swingové tance.

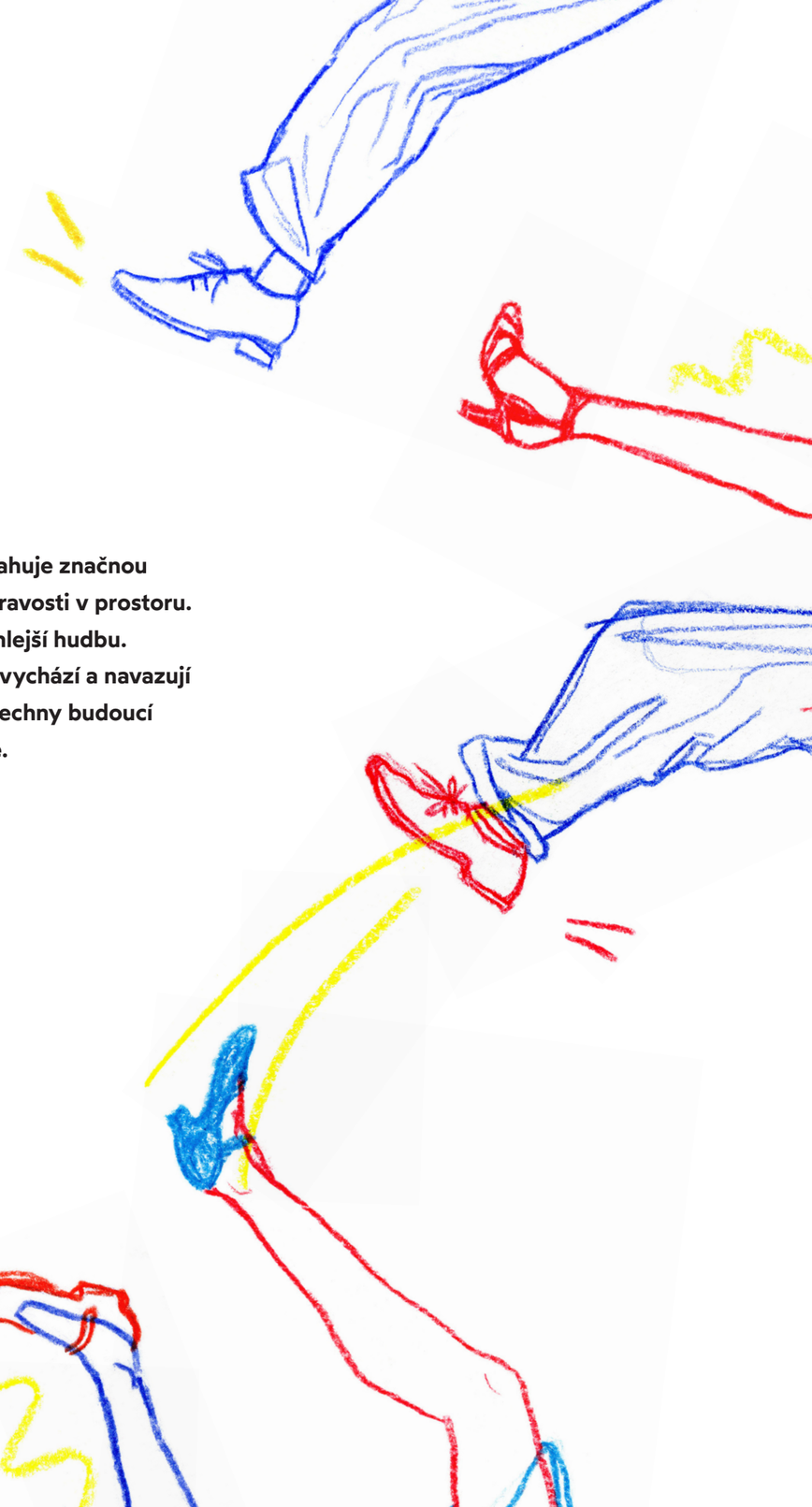

S nohama do X a O, ve velmi ostrém strojovém pohybu, tento tanec na konci 20. let vyvolal doslova horečku. Všichni se chtěli naučit tento zábavný tanec. Poprvé byl uveden na Broadwayi v show „Running Wild", kde zazněla melodie „The Charleston" skladatele a pianisty J. P. Johnsona a stala se jedním z nejpopulárnějších hitů desetiletí.

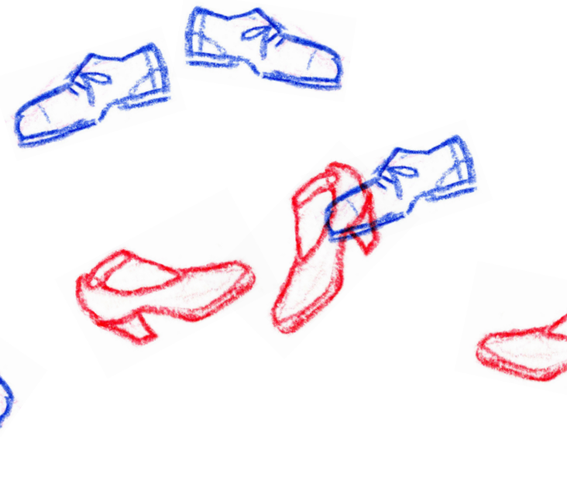

LINDY HOP

Stal se hlavním a nejrozšířenějším swingovým tancem. Jeho kolébkou je harlemský Savoy Ballroom, kde vznikl ke konci 20. let. Vychází a je ovlivněn staršími tanci – Charlestonem a také stepem. Je to houpavý tanec, jenž obsahuje spoustu kroků, kopů a otoček. Později se do něj dostávaly i nové akrobatické prvky. Ty do tance přinesl Frankie Manning, hlavní taneční představitel Lindy Hopu, který měl na svědomí největší rozvoj tohoto tance. Tanec tak nabyl další živosti. Tančí se jak v páru, tak i sólo. Největší rozkvět spadá do 30. – 40. let.

Když se „Lindy” začal rozšiřovat mezi bělochy, začal se mírně přizpůsobovat. Důvodem byla snaha o to, aby běloši, kteří hráli ve filmech a swing převážně tancovali, nevypadali tak divoce jako newyorští afroameričané. Akrobacie se poněkud zklidnila, nicméně v tanci zůstala.

BALBOA

V Jižní Kalifornii, kde všechny taneční sály byly tak přeplněné, že se musely zakázat energické kopy a akrobacie Lindy Hopu, vznikla Balboa. Nedostatek pohybu si žádal změny ve způsobu tance. Tanec s drobnějšími krůčky a otočkami bez rozmáchlosti jako u Lindy Hopu, se může zdát jako klidný tanec, ale není tomu tak. Tančí se totiž na velmi rychlou hudbu.

COLLEGIATE SHAG

Třetí nejpopulárnější swingový tanec, hned po Lindy Hopu a Balboe. Tanec rozšířený hlavně mezi mládeží na vysokých školách v USA před 2. světovou válkou. Živý, skákavý, kopavý tanec s mladickou zapáleností. V jiných koutech země dále vznikají další druhy „shagu" – Carolina Shag a St. Louis Shag.

I can't dance

Got ants in my pants

I can't dance

Got ants in my pants!

Boys, I can't dance

I got ants in my pants

Oh, man, Chick can't dance

(Why?)

He's got ants in his pants

I Can't Dance (I Got Ants in My Pants) – Chick Webb

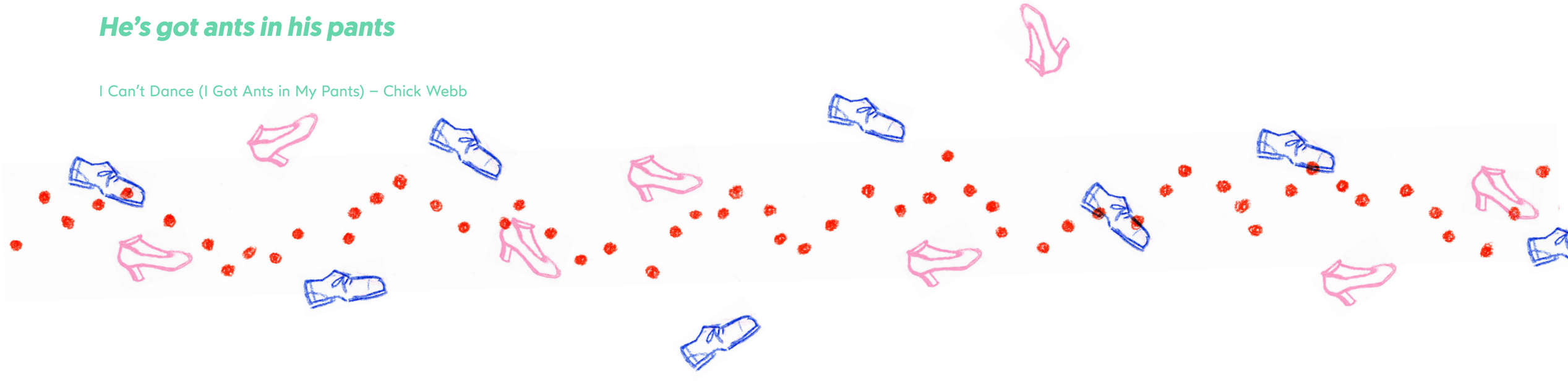

Swingový tanec je převážně o improvizaci. Sice jsou dané určité základní pozice, ale mezi nimi se může jakkoliv improvizovat. Zkušený tanečník je pak schopem improvizovat i se samotnými pozicemi. V tomto tanci vede partner a partnerka se nechává vést. Ta vnímá signály od partnera, z nichž rozeznává, do jakého kroku a pozice ji partner vede. Základním krokem může být jak otevřené postavení, tzv. „swing out", při kterém pár tančí bok po boku a drží se za jednu ruku, nebo také uzavřené postavení, při kterém se pár drží „v náruči".
Toto je výčet těch nejznámějších tanců ze swingové rodiny. Jak se tanec dostával do různých měst a míst, tak se také začaly formovat nové formy tance.

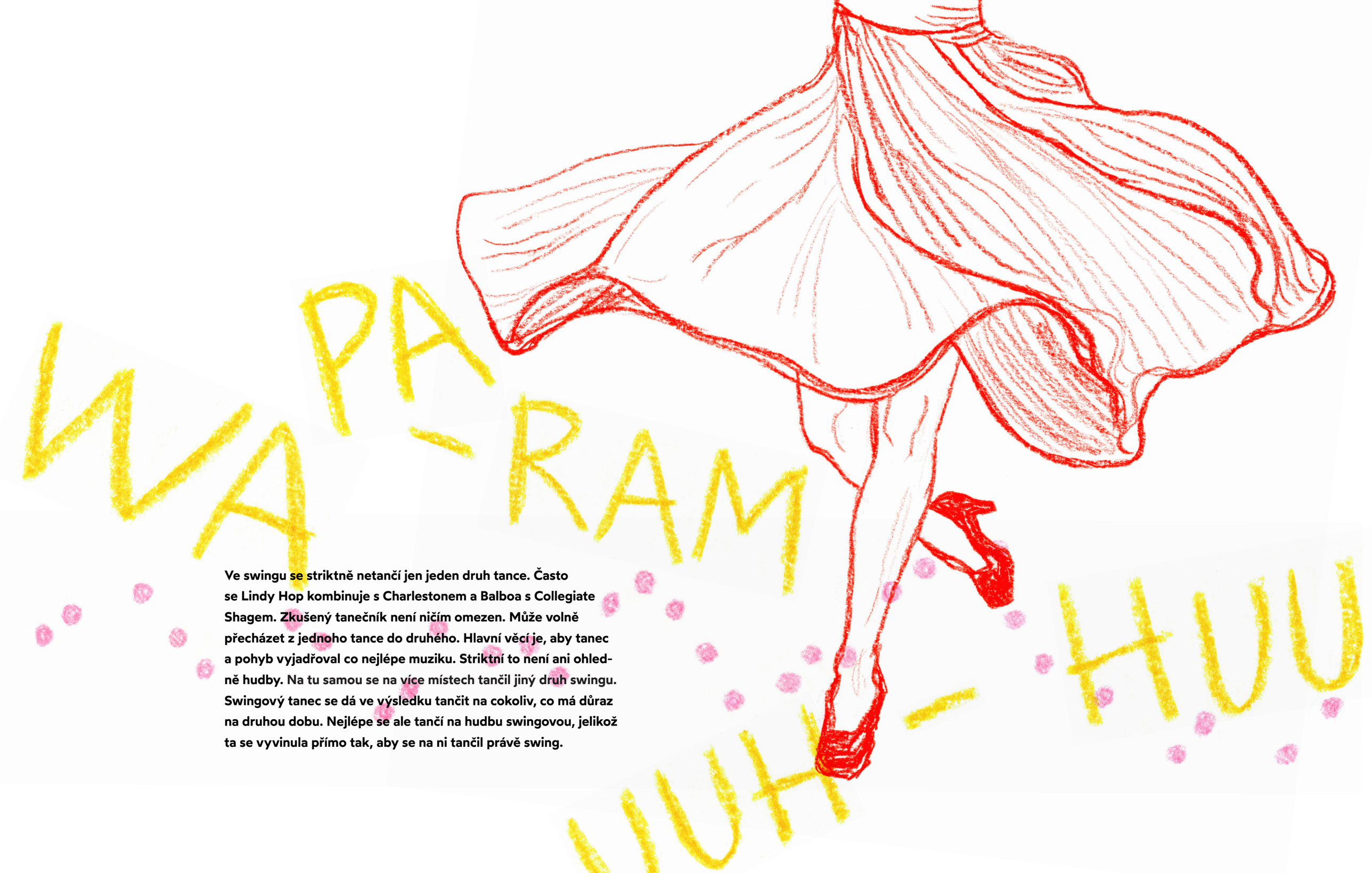

Ve swingu se striktně netančí jen jeden druh tance. Často se Lindy Hop kombinuje s Charlestonem a Balboa s Collegiate Shagem. Zkušený tanečník není ničím omezen. Může volně přecházet z jednoho tance do druhého. Hlavní věcí je, aby tanec a pohyb vyjadřoval co nejlépe muziku. Striktní to není ani ohledně hudby. Na tu samou se na více místech tančil jiný druh swingu. Swingový tanec se dá ve výsledku tančit na cokoliv, co má důraz na druhou dobu. Nejlépe se ale tančí na hudbu swingovou, jelikož ta se vyvinula přímo tak, aby se na ni tančil právě swing.

TANČÍRNY

Za swingové éry vzniklo nespočet tančíren. Většinou to byly větší sály. Nejznámější a nejnavštěvovanější tančírnou byl Savoy Ballroom. Tančírnou se nechápaly jen vnitřní prostory, tančilo se také pod širým nebem. V parcích nebo v altáncích, na tanečních plošinách na plážích či u rybníků. Tančit se dalo prostě všude.

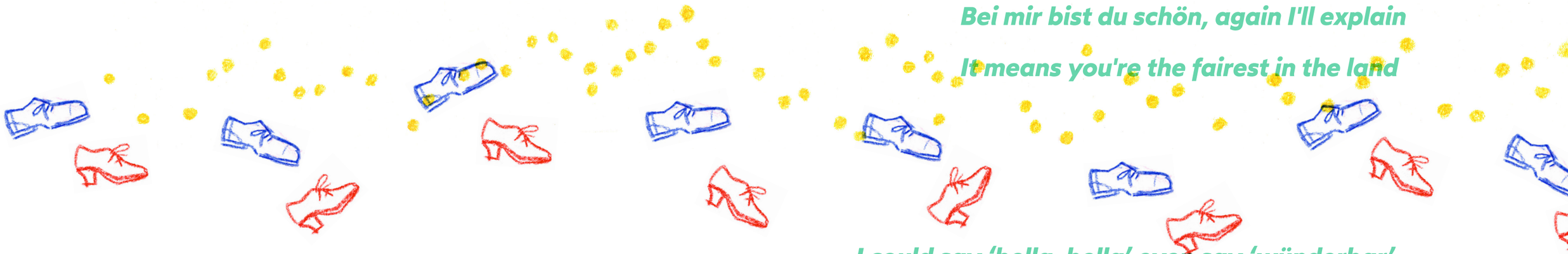

Bei mir bist du schön, please let me explain

‘Bei mir bist du schön’ means that you're grand

Bei mir bist du schön, again I'll explain

It means you're the fairest in the land

I could say ‘bella, bella’ even say ‘wünderbar’

Each language only helps me tell you how grand you are

I’ve tried to explain, ‘bei mir bist du schön’

So kiss me and say that you understand

Bei Mir Bist Du Schön – The Andrew Sisters

Jedna z nejdůležitějších ingrediencí jazzové a swingové hudby je rytmus. Muzika má řádně „swingovat". Díky tomu se hudba stala rytmičtější, což bylo důležitým aspektem. Swingový tanec díky jasnému rytmu v hudbě dostal ustálenější podobu.
Vůdčí instrumenty hrají hlavní melodii a improvizují.
Do těchto melodií mezitím ostatní nástroje hrají své dané variace – toto vytváří nezaměnitelný charakteristický zvuk jazzu a swingu.

BIG BANDS

Ve 30. letech se nejpopulárnější hudbou stal „big band swing". Ten hrály orchestry. Swing začal být aranžovanější. Hrálo se z not. Ale i přesto, že tomu tak bylo, mohly vůdčí nástroje stále stále improvizovat, díky čemuž v hudbě zůstala živelnost původního jazzu. Popularity nabyl především díky big bandu Bennyho Goodmana, který přinesl swingovou hudbu z New Yorku do Los Angeles. Přezdívalo se mu „The King of Swing" – Král swingu.

Big band se skládal ze dvou až čtyř trubek, tří až pěti saxofonů a jednoho až čtyř pozounů. K tomu je navíc třeba připočítat nezbytnou rytmickou část – klavír, bicí soupravu, kontrabas a kytary. Vedle toho ale stále existovaly malé hudební skupiny nejrůznějších sestav – klarinety a smyčcové sekce. V čele jako dirigent býval často instrumentista, který dirigoval i hrál (Benny Goodman – klarinet; Glenn Miller – pozoun; Count Basie – klavír; aj.) V big bandech se zcela poprvé setkávali černí i bílí muzikanti na jednom pódiu. To bylo také zásluhou Benny Goodmana, jenž do svého orchestru zval afroameričany a tímto krokem přispěl k rasové toleranci.

Sing, sing, sing, sing

Everybody start to sing

La dee da, ho ho hoo

Now you're singing with a swing

And when the music goes around

Everybody goes to town

But here's something you should know

Ho ho, baby, ho ho hoo

Sing, Sing, Sing – Louis Prima / instrumentální cover Benny Goodman

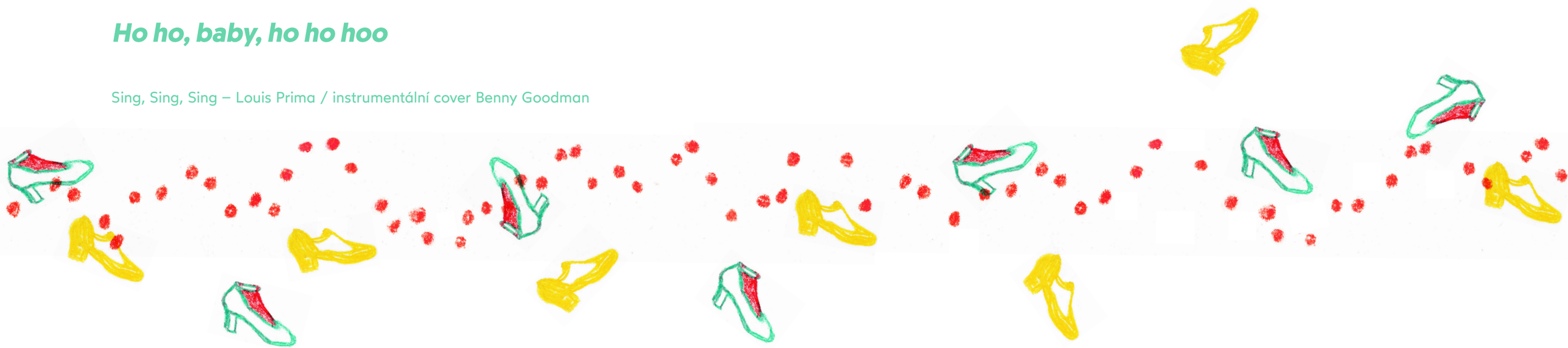

V českých zemích swing zažil největší rozmach ve 40. letech. Během německé okupace však nebylo možné se otevřeně hlásit k americkým vzorům, přičemž nacisté považovali swing – jakožto hudbu vycházející z jazzu – za hudbu méněcenné rasy. A tak hudba a tanec s tímto původem byly zakázány. Mezi nejvýznamnější orchestry (big bandy) patřil orchestr Karla Vlacha, orchestr R. A. Dvorského a jeho Melody Boys, orchestr Emila Ludvíka, orchestr S. E. Nováčka a další. Definitivním zlomem se stal v roce 1948 nástup komunismu, během něhož byly všechny orchestry znárodněny.

KLARINET

Od počátku jazzu, od dixielandu, se klarinet značně užíval. Byl jedním z hlavních nástrojů hrající vůdčí melodie. Přestože v big bandech už nebyl tak častý, hrály na něj klarinetové legendy, kterými byli Benny Goodman a Artie Shaw. Také skladatel a pianista Duke Ellington ve svých skladbách prosazoval klarinet jako jeden z vůdčích nástrojů. S poklesem popularity big bandů na konci 40. let klesalo i využití klarinetu a ustupoval ze svého předního postavení v jazzu. Jeho místo zaujal saxofon.

TRUMPETA

Stala se jedním z nejdůležitějších melodických nástrojů v jazzu a swingu. Trumpeta jakožto vedoucí nástroj (stejně tak saxofon, pozoun a klarinet) umožňovala velkou míru improvizace a také hravosti v melodiích. Té se dalo dosáhnout i díky různě laděným trubkám. Asi nejznámějším představitelem je Louis Armstrong. Po 2. světové válce byl ve všech světadílech ztělesněným symbolem jazzu. Často se užívala „dusítka" – hráč rukou uměle tlumil proud vzduchu vycházející ven z nástroje. Díky dusítku vznikaly nové zábavné zvuky, které hudbu oživily o to více. V počátcích užívání měly funkci dusítka instalatérské zvony.

PAM

DAM

PAM

SAXOFON

Byl to další z vedoucích melodických nástrojů jak v jazzu, tak v big band swingu. Překvapivě nepatří do rodiny žesťových nástrojů, ale dřevěných dechových, a to kvůli stavbě a způsobu, jakým se na něj hraje. Je to taková kombinace dechového nástroje a klarinetu. V pozdější fázi swingové hudby, kdy klarinet ztrácel na oblibě, se na jeho místo dostal saxofon, který je vůdčím jazzovým nástrojem dodnes. Stejně jako u trumpet, existuje několik druhů saxofonů s různým laděním. V jednom big bandu hraje více druhů saxofonů, a tím hudbě dodávají ještě větší živost a variace v melodiích.

SUZAFON

Za zmínění stojí i tento nástroj, který se hojně používal v dixielandových kapelách, kde zaujímal funkci rytmickou. Je to jeden z největších žesťových nástrojů. Byl a je dodnes nejvíce používaným nástrojem v marching bandech. Muzikant si jej jakoby oblékl na sebe, ozvučník je udělán tak, aby byl nad hlavami všech muzikantů, a tím se lépe nesl jeho velice hluboký zvuk. Proto si získal takovou oblibu v dixielandu, kdy svým zvukem doplňoval ostatní vedoucí nástroje se zvukem vyšším.

RYTMICKÁ SEKCE

Tato část byla pro swing důležitá, jelikož udávala rytmus jak vedoucím nástrojům, tak i tanci. Hlavními rytmickými nástroji byla bicí souprava, kontrabas, někdy také kytara a piano.

Bubny udávaly rytmus již v dixielandu. Časem se přidávaly další druhy bubnů a činelů a na počátku 20. let byla sestavena základní bicí souprava. Experimentovalo se i s tím, jakými pomůckami se na bubny a činely hrálo.

Kontrabas, nebo-li basa, je největším smyčcovým nástrojem s nejhlubším laděním. V dixielandu se místo basy používal suzafon nebo tuba. Až když se kolem 20. let začala hudba přesouvat do rozličných podniků, basa nahradila tyto žesťové nástroje.

ZPĚV

Jazz a swing byl hodně o improvizaci, a ta pronikla snad všude. Jak do tance, melodických sekcí nástrojů, tak i do zpěvu. Oblíbeným se v tomto období stal „scatting", což je improvizované zpívání náhodných slabik a nesmyslných slov. Mezi nejznámější zpěváky patřili Louis Armstrong, Cab Calloway, Chick Webb, The Mills Brothers, Frank Sinatra, Louis Prima a zpěvačky Billie Holiday, Peggy Lee, Ella Fidzgerald, The Andrew Sisters a další.

PIANO

Ve swingu a jazzu nalezlo piano taktéž velkého uplatnění. Nejenže doprovázelo zpěváky, v big bandech či menších hudebních uskupeních zajišťovalo rytmyckou sekci, ale také se mu nechal prostor pro vlastní vedoucí melodie. Proslulými dobových pianisty byli James P. Johnson, Duke Ellington a Count Basie.

If you feel like shoutin'

Advertise it just this way

And skeep-beep de bop-bop beep bop bo-dope

Skeetle-at-de-op-de-day

Don't give a hang

What words you use at any time

Sing this silly language

Without any reason or rhyme

The Scat Song – Cab Calloway

SCATTING

Neboli také “scat singing”, vznikl úplnou náhodou. Louis Armstrong zrovna nahrával jednu ze svých skladeb v nahrávacím studiu. Nahrávání se muselo povést, z rukou mu ale vypadl text. A tak, co jiného by jako jazzman neudělal, začal improvizovat. Do hudby energicky zpíval náhodné samohlásky nebo slova beze smyslu. A mělo to jiskru! Scatting se stal velmi oblíbeným a součástí jazzové hudby. Jednou z největších průkopnic scatu byla také Ella Fitzgerald.

V posledních letech zažívá tradiční swing znovuzrození a je vyhledávanější zábavou. Vzniká čím dál více tančíren, kde si lidé mohou řádně zaswingovat. Swing se musí zažít. Rozproudí v člověku energii, o které neměl ani tušení. Tanec, hudba, ale také společnost tanečníků a veselá atmosféra, to všechno je swing.

Zaposlouchejte se do hudby jazzových a swingových legend a poznejte energii tehdejší doby. Swingu zdar!

Tak jako slunečnice každým dnem

otáčí se za sluncem

tak já stále hlavu svou

obracím jen za tebou

Bez ledovců jižní pól

Florencie bez nebe

bez Vesuvu Neapol

to bych byla bez tebe

Slunečnice – zpěv Inka Zemánková / S. E. Nováček a Josef Gruss

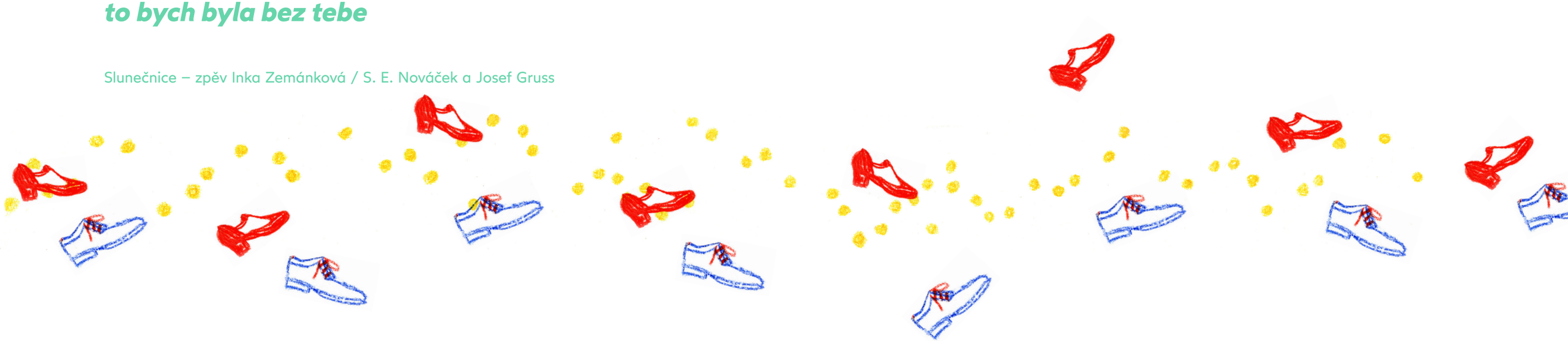

ZPRACOVALA PETRA HORÁKOVÁ
DIPLOMOVÁ PRÁCE POD VEDENÍM
AK. MAL. RENÁTY FUČÍKOVÉ
ILUSTRACE, 2021

SUTNARKA

FAKULTA DESIGNU A UMĚNÍ
LADISLAVA SUTNARA
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI

SUTNARBOOKS

SWING